

ԿՐԹՆԱԿԱՆ

ՀԱՒԱՏԱՐՄՈՒԹԻՒՆ ՔՐԻՍՏՈՆԵՈՒԹԵԱՆ ԱՐԺԷՔՆԵՐՈՒՆ ՀԱՆԴԷՊ

«Կա՛լ զոր ունիսդ»
(ՅԱՅՏ. Գ. 11)

Այս խոսքը Յայտնութիւն Յովհաննու գրքին մէջ գրուած եօթը նամակներէն մէկուն պարունակութեան մէկ մասն է, այսինքն՝ Փիղատեղփիոյ (Ֆիլատէլֆիա) եկեղեցիին ուղղուած նամակին մէկ կարճ նախադասութիւնը:

Առաջին դարու մէջ Հռովմէ և Աղեքսանդրիան տակաւին մեծ կեդրոններ չեղած, քրիստոնէութիւնը ունէր երեք նախնական կեդրոններ: Անոնցմէ մէկն էր Պաղեստինի մէջ Նուսադէմ քաղաքը, ուր տեղի ունեցած էին Քրիստոսի տեօրինական դէպքերը: Երկրորդը՝ Սիւրիոյ մէջ Անթիոքը, ուր Յիսուսի հետեւողներ առաջին անգամ քրիստոնեայ կոչուեցան: Իսկ երրորդը՝ Փոքր Ասիոյ մէջ Եփեսոսը, ուր Յիսուսի հետեւողներ քրիստոնէական կրօնի միատիկ փորձառութեան տիրացան:

Նրուսաղէմի մէջ քրիստոնեաներ կը զբաղէին Մովսիսական կրօնի ծէսերն ու արարողութիւնները քրիստոնէականացնելու հարցով, իրենց առաջնորդ ունենալով Յակոբոս և Պետրոս առաքեալները:

Անտիոքի մէջ կը զբաղէին յայնքը և հեթանոսները քրիստոնեայ դարձնելու խնդիրով, իրենց առաջնորդ ունենալով Պողոսն ու Բառնաբասը:

Իսկ Եփեսոսի մէջ կը զբաղէին ընդհանրապէս հոգեւոր կեանքի ներքին խորութեան մէջ զարգանալու կրօնական միատիկ հարցերով, իրենց առաջնորդ ունենալով աւետարանագիր Յովհաննէսը, Երէց Յովհաննէսը և ուրիշներ:

Չորրորդ աւետարանը, որ միւս երեք աւետարաններէն աւելի հոգեւոր աւետարան մը նկատուած է, այս միջավայրի ծնունդն

է, և հոս ապրուած միատիկ կեանքի դրոշմը կը կրէ:

Փոքր Ասիոյ մէջ Եփեսոսէն զատ կային նաեւ վեց ուրիշ քաղաքներ, որոնց ամենուն մէջ ալ առաջին դարուն հիմնուած էին քրիստոնէական եկեղեցիներ: Փիղատեղփիոյ Եկեղեցին Փոքր Ասիոյ այս եօթը եկեղեցիներէն մէկն էր:

Փիղատեղփիա քաղաքը հիմնուած է Փիլատոսեղփիոս անուն թագաւորի մը ձեռամբ, փրկչական թուականէն երկու դար առաջ, և այդ իսկ պատճառաւ հիմնադիրին անունը կը կրէ: Այս քաղաքը կը գտնուի Զմիւռուհիայէն ժողովրդագրապէս յիսուն մղոն դէպի արեւելք: Յիսուսի ժամանակ, Հռովմէի պետութեան մէջ քաղաքն էր: Ժ՛. դարէն սկսեալ Թիւրքիոյ մաս կը կազմէ, և անկէ ի վեր, հակառակ յաճախակի պատահած երկրաշարժներու, պահած է իր գոյութիւնը, Ալա Շէհիր անունի տակ, Թիւրքիոյ տիրապետութեան ներքեւ:

Փիղատեղփիոյ Եկեղեցիին գրուած այս նամակը եօթը համարներէ կը բաղկանայ, և երբ զանոնք վերլուծենք՝ չորս կարեւոր կէտերու կը հանդիպինք:

Առաջինը գնահատութիւն մըն է: Այս եկեղեցին բարոյական քիչ ոյժ ունենալով հանգեւած կրցած է Աստուծոյ խօսքը հաստատ պահել և Յիսուսի անունը՝ չ'ուրանալ: Այս է որ կը գնահատուի այս նամակին մէջ:

Երկրորդը կենաց Բանի քարոզութեան համար հրաւէր մըն է: «Ահա քու առջևդ բաց դուռ մը գրի, և զայն աւարդ մը չի կրնար զսցնել: Այս խօսքով նամակագիրը անոնց ըսել կ'ուզէ թէ, ձեր առջև բացուած ամբողջ Փոքր Ասիոյ ընդարձակ դաշտը կայ, հոն կ'ապրին շատ մը հրեայ դադթականներ և հեթանոս ցեղեր՝ որոնք պէտք ունին Աւետարանի կենսաբաշխ և օրհնարքի պատգամներուն: Ինչպէս նաեւ ձեր առջև կայ ընդարձակ աշխարհ մը. գացէ՛ք անոնց, և փրկութեան աւետիսը տարածեցէ՛ք:

Երրորդը խոստում մըն է: «Այն որ կը յաղթէ, անիկա իմ Աստուծոյ տաճարին մէջ սիւն մը պիտի ընեմ, ու ա՛լ պիտի չ'ելլէ դուրս, և անոր վրայ իմ Աստուծոյ անունը պիտի գրեմ . . . և իմ նոր անունս: Այս խոստումը անոնց համար է՝ որոնք այդ առաքելութեան պաշտօնը կը

կատարեն և կ'ապրին յաղթական կհանք մը։
Իսկ չորրորդը թիւադուրս լինէն է և
կամ պարզ պատուէր մը, «Ունեցածդ ամուր
բռնէ», որ կը կազմէ գրութեանս խորհրդ-
դածութեան նիւթը։

Այս նամակին մէջ, փրկատու դիրքին վրա
կհիշեցիր ինձ թիւադուրսի հաւատարմ մնալ
իր ունեցած աւանդներուն ու որդեգրած
քրիստոնէական սկզբունքներուն, որոնցմէ
սմանք են հետեւեալները։

Ա. — Ամուր բռնէ՝ քրիստոնէական այն
նշանները զորս ունիւն։ Ի՞նչ է
ճշմարտութիւնը։ Ժամանակին երեսուցէ մի
մէջ Պիղատոսն ալ հարցուց ասիկա։ Ճշ-
մարտութիւնը տիեզերքին հիմունքը կազ-
մող և տիեզերքը կառավարող սկզբունք-
ներուն համադրութիւնն է։ Երբ բնութեան
ակնարկ թընտենք, հոն կը հանդիպինք ան-
յիշելի օրէնքներու և յաւիտենական սկզբ-
բունքներու։ Մեր ֆիզիքական կեանքը այդ
օրէնքներով կը կառավարուի։ մեր բարոյա-
կան կեանքը այդ օրէնքներուն ենթակայ
է, ինչպէս նաև մեր հոգեւոր կեանքը կ'աճի
ու կը զարգանայ այդ օրէնքներուն ու
սկզբունքներուն համեմատ։

Այս յաւիտենական սկզբունքներուն
կեդրոնը Աստուած է։ Անոնք ուրիշ բան
չեն բայց եթէ Աստուծոյ կեանքին ունա-
կութիւնները։ Աստուած այս սկզբունքնե-
րով կ'ապրի և անոնցմով ալ կը կառավարէ
տիեզերքը։ Բնութեան մէջ կեանքի յա-
ռաջխաղաղացումը, ներգլխակութիւնն ու
զեղեցիկութիւնը այս օրէնքներով կը բա-
ցատուին։ Մեր երջանկութիւնը նաև ա-
նոնցմէ կախեալ է։ Եթէ մէկը կը փափաքի
կեանքը բնականոն ապրիլ, ստիպուած է
յարգել այս սկզբունքները։ Հաւատքով պա-
րագային կը տուժէ ոչ միայն ֆիզիքապէս,
այլ նաև ընկերական, բարոյական ու հո-
գեւոր կեանքի աճման տեսանկյուններէն։

Ի՞նչ է մեր պարտականութիւնը ճշ-
մարտական հանդէպ։ Ոչ ուրիշ բան՝ բայց
ի՞նչ սորվիլ ու սորվեցնել զայն մարդոց։
Մարդ ուրիշներուն չի կրնար սորվեցնել
այն՝ զոր ինքը սորված չէ։ Ուրեմն սոր-
վեցնելէ առաջ կուգայ սորվիլը։ Բայց լոկ
սորվիլ ալ չի բաւեր, պէտք է զայն իւրա-
փոխել, կեանքի վերածել, և մեր առօր-

եայ կեանքին մէջ գործադրել։ Նոյնպէս
անոր ետեւ կենալ պէտք է զայն պաշտ-
պանելու համար։

Մեր կեանքի առաջնորդը՝ Յիսուս, այս-
պէս ըրաւ։ Ան ճշմարտութիւնը գնահատեց,
սիրեց, սորվեցուց, ապրեցաւ և Պիղատոսի
ատեանին առջև ալ վկայեց ու ըսաւ։ «Աս
աւելաւրն եկած եմ, որպէսզի նշանակու-
թեան վկան ըլլամ, այն ամէնը որ նշանա-
նութեանն է, իմ ձայնիս ակամջ կը դնեմ»
(Յովհ. ԺԸ. 37)։ Ապա, ճշմարտութեան
իրր կենդանի վկայ, Իր կեանքն իսկ զո-
հեց Գողգոթայի խաչին վրայ։ Յիսուսի
կեանքը յիշաւի ճշմարտութեան մարմնա-
ցումն էր։ Ան ոչ միայն ճշմարտութեան
համար ծնած էր, այլ նաև անով սնած,
անով զբաղած և անոր դատին ու յաղթա-
նակին համար ալ ախոյեան հանդիսացած
էր։ Քրիստոնէայ կոչուիլ Յիսուսի հետքե-
րուն վրայէն քայլել և ճշմարտութեան
պաշտպան կանգնել կը նշանակէ։

Հրէից իմաստունը կ'ըսէ. «Ճշմարտու-
թիւնը ծախու ւ՛ճ, եւ զայն մի՛ ծախես»
(Մատթ. ԽԺ. 23)։ Այսօր որքա՞ն մարդիկ
կան, որոնք ոչ միայն ճշմարտութիւնը ծա-
խու չեն աճեիր, այլ կը ծախեն զայն շատ
չնչին գնով մը։ Առժամայն փոքրիկ շահու-
մը համար կը ծախեն յաւիտենական սկզբ-
բունքները։ Նիւթական փոքր մէկ յաջո-
ղութեան սիրոյն, իրենց մնացած գանձը
ձեռքէ կը հանեն։ Ահաւորը ձեռք բերե-
լու համար յաւիտենականը կը կորսնցնեն։

Բ. — Ամուր բռնէ՝ այն հաւատքը որ կայ
բու մեզդ։ Քրիստոնէութիւնը՝ հաւատքի
կրօնք է։ Անիկա հաւատքով կը սկսի, հա-
ւատքով կը շարունակուի և հաւատքով ալ
իր կատարելութիւնը կը հասնի։ Քրիստոնե-
եայ ըլլալ բաւին լաւագոյն իմաստով կը
նշանակէ հաւատացեալ ըլլալ։ Ի՞նչ բանե-
րու հաւատալ սակայն։ Հաւատալ Աստուծոյ
գոյութեան, Անոր արդարութեան, ճշմար-
տութեան վերջնական յաղթանակին և Ա-
ւետարանի կենսատու վարդապետութեանն։
Հաւատքի դերը մարդկային առօրեայ
կեանքի մէջ շատ ակնբեր է։ Անիկա աղ-
բուր է միտքարութեան։ Երեւակայեցէք
երկու անհատներ, մէկը անհաւատ, միւսը
հաւատացեալ, որոնք միեւնոյն պարագա-

ներու ներքե յանկարծ դժբախտութեան կը մատուռին: Անհաւատը իսկոյն կը գանգատի Աստուծոյ դէմ, բնութեան դէմ, իր միջափայլին և կեանքի գոնական պայմաններուն դէմ: Նոյնիսկ կը հայոյէ Աստուծոյ, և երբեմն ալ քայլ մը աւելի առաջ երթալով, յուսահատութեան մէկ նուազանք մէջ, իր կեանքին վերջակէտը կը գնէ: Երբ Երանելի ծանր տառապանք կը կրէր, անոր կինը դառնալով իրեն ըսաւ. «Աստուծոյ հայոյէ ու մեռիւր» (Թոր, Բ. 9): Այս է անա՛ւ անհաւատ կեանքի մը պատկերը՝ որ զուրկ է Ս. Հոգիի սփոփանքէն:

Հաւատացեալը սակայն այսպիսի պարագաներուն աւելի կը փարի իր հաւատքին: Հաւատքը իրեն տեսիլք կուտայ ու Աստուծոյ հանդէպ աւելի վստահութիւն կը ստեղծէ իր մէջ, որով կը սերտանայ իր յարաբերութիւնն ու չփումը իր Արարչին հետ, և այսպէս կը ստանայ Անկէ ոչ միայն մխիթարութիւն, այլև նորմալ օրհնութիւններ: Պատահած է նոյնիսկ որ այսպիսի հաւատացեալ մը զինքը մխիթարելու եկողները ինքը մխիթարած է:

Հաւատքը ենթական կը զօրացնէ նաև յաղթելու համար իր կրքերուն և աշխարհի փորձութեանց (Ա. Թողմ. Ե. 4-5): Երաւայեցուց Թուղթին ԺԱ. զլիսուն մէջ կը յիշուին բազմաթիւ մարդոց անուններ՝ որոնք իրեն հաւատքի հերոսներ ոչ միայն աշխարհի յաղթեցին, այլ մինչև անգամ մահը առ ոչինչ կատարեցին: Գրիստոնէական Եկեղեցւոյ պատմութեան մէջ անթիւ ու անհամար մարտիրոսներ ու նահատակներ հաւատքին կը պարտին իրենց ցոյց տուած քաջագործութիւնները: Հաւատքը իրենց համար ոչ միայն մխիթարութիւն և ոյժ էր, այլ նաև ապաստանարան՝ կեանքի ճշգրտագործ միջավայրին հերոսներուն մէջ:

Հին Աւիստի մէջ Աբրահամ հաւատքի հայր կոչուած է: Անոր համար որ հաւատքը զինքը կենդանի Աստուծոյ հետ չփման բերած էր հեթանոսական միջափայլի թանձր խաւարին ներքե: Ան մինչև վերջն ալ պահեց այդ հաւատքը որ «Իրեն արգարութիւն սեպուեցաւ» (Հոովմ. Գ. 3, Յակ. Բ. 23): Նոր Աւիստի մէջ Ս. Պօղոս ուրիշ ախոյեան մըն է հաւատքի: Եթէ Յովհաննէս կը կոչուի սիրոյ առաքեալ, Պետրոս՝ յոյսի, ի-

րաւամբ պէտք է Պօղոսն ալ կոչուի հաւատքի տառքեալ: Քանզի իր գրութիւնները լի են հաւատքի շատագոյնութեամբ: Ինչ ծառայութիւն որ ան մատոյց քրիստոնէութեան՝ կը պարտի իր հաւատքի ոյժին: Ոչ միայն Պօղոս տառքեալ հաւատքը քարոզեց ու ապրեցաւ, այլ նաև պահեց զայն մինչև իր կեանքի վախճանը: Իր վերջին օրերուն, Տիմոթէոսի գրեց այսպէս. «Իարի պատեալով պատերազմեցայ, ընթացքը կատարեցի, հաւատքի պահեցի» (Բ. Տիմ. Գ. 7):

Հայ Եկեղեցւոյ պատմութեան մէջ Վարդան է Վարդանանք քրիստոնէական սկզբունքները պաշտպանելու համար՝ իրենց կեանքը զոհեցին, մեռան, բայց հաւատատեան իրենց սուրբ հաւատքին վրայ: Իրենց ցոյց տուած քաջագործութիւնները ուրիշ բաներ չէին, այլ զիտակեց հաւատքի մը յառաջ բերած արդիւնքները: Պարսից աշխարհը ապշեցաւ հաւատքի այս անպարտելի ոյժին առջև: Մենք հայերս, այսօր մեր քրիստոնէութիւնը կը պարտինք իրենց հաւատքի այս զուգազուրկութեան:

Երեսուսի առաքեալներուն մէջ Յուդա իսկարիփոսայի միւս առաքեալներու նման չկրցաւ իր հաւատքը պահել մինչև վերջը: Առաջին դարու քրիստոնէաներուն մէջ Դեմաս անուն հոգևոր գործիչ մը կար, որ առաքելական գործին մէջ Սուրբն Պօղոսի գործակցած ալ էր (Փիլմ. հոմար 24), սակայն չկրցաւ միշտ պահել իր հաւատքը: Աշխարհի տեսանելի առտէքները զինքը այնքան հրապուրեցին որ իր հոգիով սկսած գործը՝ Յուդայի պէս, մարմնով վերջացուց (Բ. Տիմ. Գ. 9): Յուդայի ու Դեմասի նման աշխարհի մէջ այժմ որքա՛ն մարդեր կան՝ որոնք բերեմէ հաւատքով կ'ապրէին, և նոյն իսկ հաւատքի արիւնջաններ կը հանդիսանային, բայց այժմ կորնցուցած են իրենց քրիստոնէական այս բարձր գիտակցութիւնը, իրեն արդիւնք արծաթապաշտութեան ու աշխարհասիրութեան:

Գ. — Ամուր բոնճ՝ այն հոգեւոր կեանքը զոր կ'ապրին: Երբ արագ ակնարկ մը նետենք մարդկութեան վրայ, հոն կը հանդիպինք կեանքի գէթ չորս տարբեր աստիճաններու: Բուսական կեանքը՝ ուր գիտակցութիւնը կը պակսի, կենդանական կեանքը՝

քը՝ ուր բարոյական ըմբռնում չկայ, մարդկային բնական կեանքը՝ ուր ներքին գոհացումը լման չէ, և հոգեւոր կեանքը՝ ուր Աստուծոյ ներկայութիւնը զգալի է և կ'ընթանայ Անոր հետ համընթաց ու ներգանակ:

Այս վերջինն է մարդու համար սահմանուած այն բարձրագոյն կեանքը՝ զոր Սըրբազան Մատենը հոգեւոր կեանքի հանուանէ, Պօղոս առաքեալ մարդու բնական կեանքը մարմնաւոր՝ իսկ այս բարձրագոյն կեանքը հոգեւոր կեանք կը կոչէ (Հռովմ. Ը. 5-14): Ուրիշ խօսքով, մարդու ապրած կեանքը երկուքի կը բաժնէ, մին մարմնի համար ապրուած կեանքը, իսկ միւսը՝ հոգիի: Մարմնաւոր կեանքը լի է նախանձով, հակառակութեամբ, բաժանումներով, բարկութեամբ, կոխներով, թշնամական բարքերով, մարդասպանութեամբ, չար նախուած քնքրով, գինովութեամբ, անտառկութեամբ և այլն: Իսկ հոգեւոր կեանքը ասկէ տարբեր է: Հոն նախանձին տեղ մարդուն մէջ կը տիրապետէ սէրը. հակառակութեան տեղ՝ խաղաղութիւնն ու հեղուիւնը. բարկութեան տեղ՝ երկայնատուիւնը. երկպառակութեան, բաժանումներու, կոխներու, թշնամութիւններու և մարդասպանութեան տեղ՝ քաղցրութիւնը, խնդութիւնը, բարութիւնը և հաւատարմութիւնը, իսկ գինովութեան, անտառկութեան ու պիղծ կենցաղի փոխարէն՝ ժուժկալութիւնը (Պաղտ. Ե. 19-24):

Բարձրագոյն կեանքի այս գեղեցիկ յատկանիւնները ուրիշ բան չեն՝ բայց եթէ Աստուծոյ հետ շփման գալու հետեանքները՝ զորս քրիստոնէութեան մեծ առաքեալը Ս. Հովրիմ պտուղները կ'անուանէ, Մարմնաւոր կեանքը անառական է, և չի կրնար գոհացում տալ մարդու բարձրագոյն զգացումներուն: Հոգեւոր կամ քրիստոնէական կեանքն է որ մարդ էակին համար բնականն ու լաւագոյն վիճակն է: Այս բարձրագոյն կեանքի մէջ է անհատին երջանկութիւնը, ինչպէս նաև անհատներու երջանկութեամբ՝ մարդկային ցեղին բարօրութիւնն ու խաղաղութիւնը:

Քրիստոնեայ ըլլալ այս բարձրագոյն կեանքը ապրիլ է Աստուծոյ Ս. Հոգիին առաջնորդութեամբը: Բարեպաշտութիւնը լոկ հաւատալ չէ, այլ այդ հաւատքը կեանքի

վերածել է: Ունի՞ր այս հոգեւոր կեանքը, բախտաւոր ես, պահէ՞ զայն, մշակէ՞, զարգացո՞ւր ու ամուր բռնէ՞: Հոգեկան բոլոր բաղձանքներու դրականացումն է կայսեալ է:

Դ. — Ամուր բուն՝ նաեւ քրիստոնեական այն արժանապատուութիւնը՝ որով օժտուած ես: Քրիստոնէական կենցաղի հետեւի կը նշանակէ արժանիք ունենալ: Ուրիշ կրօնքներու մէջ անհատը ստրուկ, ծառայ կամ հպատակ կը նկատուի, իսկ Աստուած՝ անմատչելի վեհապետ մը, իայց քրիստոնէական կրօնի կալուածին վրայ հաւատացեալը որդի է, Աստուծոյ զաւակը, և նոյնիսկ Յիսուս Քրիստոսի բարեկամը կամ եղբայրը (Եբ. Բ. 11-12), և Աստուած ալ Հայր մըն է՝ սիրալիր ու կարեկից: Այս կրօնքին մէջ Արարիչ և արարած, մարդ և Աստուած իրարու մօտիկ են, և իբրև հայր և որդի՝ իրարու հետ ոչ միայն կենդանի՝ յարաբերութեան մէջ են, այլ նաև իրարու հետ կը զօրծակցին:

Մեծահարուստ մը երբ փողոցի մէջ թափառող անօթի ու անպաշտպան որբի մը տէր կը զգանայ, և զայն իր ապրանքը տանելով իրեն ունեցած բոլոր ճոխութիւններուն ժառանգակից կ'ընէ, այդ որբին ընկերական զիրքը բարձրացած կ'ըլլայ, և նորանոր արժանիքներով հարստացած:

Քրիստոնէական կրօնի մէջ ալ Աստուած մեզի կը մօտանայ և մեզ կ'առաջնորդէ աւելի բարձր կեանքի մը որ լի է յաւիտեանական ճոխութիւններով: Այսպէս ահա՝ հողէն շինուած անարժան մարդ էակը արժանիքներով կ'օժտուի և շատ մը բարձր արժէքներու կը տիրանայ: Քրիստոնեայ ըլլալ ուստի Քրիստոսը մեր վրայ հազնիլ, այսօրն Անոր արժանիքներով օժտուիլ կը նշանակէ (Հռովմ. ԺԳ. 14, Պաղտ. Գ. 27, Եփես. Գ. 24, Կող. Գ. 11): Այս առանձնանշանները մեզի կը արուի Յիսուս Քրիստոսի միջոցաւ, և Աստուծոյ գիթառատ սիրուն իբրև արդիւնք: Ասիկա մեր միայուն ու թանկագին հարստութիւնն է: Մեր պարտականութիւնն է զայն ամուր բռնել ու պահպանել:

Օր մը Վերքորիս թագուհին հարցունցին թէ ո՞րը կ'ուզես կորսնցնել, եթէ ան-

պատճառ կորսնցնելի հարկ ըլլայ, Հնդկաստանը թէ Շէյքսպիրը, Թագուհին ըստեւ, երկուքն ալ չեմ ուզեր կորսնցնել, իսկ եթէ անպատճառ մէկը կամ միւսը ձեռքէ հանել պէտք ըլլայ, աւելի նախամիծար կը համարիմ Հնդկաստանը կորսնցնել քան թէ Շէյքսպիրը, Քանգի, ըստ Թագուհին, Հնդկաստան Անգլիոյ Շէյքսպիր մը չի կրնար տալ, բայց Շէյքսպիր կրնայ նոր Հնդկաստաններ տալ, իր ստեղծ նոր տեսիլներով, բանաստեղծական բարձր զգացողմանով ու խորհուրդներով: Թագուհին գիտցաւ գնահատել արժէքաւորը:

Իսահակի ընտանիքին մէջ նստաւ իր Յակոբ հղորդը: Երբ Երբ մէկ անգամ իսահակը գիրք մը ունէր. անգլիանիկ զաւակ ըլլալուն՝ ոչ միայն կրկնապատիկ ժառանգ ստանալու, այլև իր հօրը ներկայացուցիչն ու յաջորդը ըլլալու իրաւունքը ունէր: Բայց չգիտցաւ իր անգլիանիկական իրաւունքն ու արժանիքը գնահատել ու պաշտպանել, այլ ծախքը զայն աման մը ոսպէ ապուրի փոխարէն:

Մեր մէջ ալ չկա՞ն այսօր մարդիկ որոնք նստին գործած այդ սխալը կը կրկնեն յաճախ: Իրենց ունեցած բարոյական արժէքները կը զոհեն նիւթական չնչին շահու մը համար՝ որ ժամանակաւոր է: Հոգեւոր իտէալները կը զոհեն մարմնաւոր արժէքներու սիրոյն, որոնք մեր մնայուն գանձը չեն կազմեր: Ատուածաշունչ Մատենանը սակայն կը պատգամէ ու կ'ըսէ. «Ունեցածդ ամուր բռնէ՞», մի՛ կորսնցնէր քրիստոնէական կեանքի՞ արժանապատուութիւնդ զոր հազած ես, շնորհիւ Յիսուսի Քրիստոսի որ աղբիւրն է ամենայն բարեաց:

* * *

Ամէն իրական քրիստոնեայի համար Աստուծոյ կողմէ պատրաստուած է մասնաւոր փառապաշտ մը, որուն վրայ չորս թանկագին աղամաններ կան — ճշմարտութեան, հաւատքի, բարձրագոյն կեանքի և քրիստոնէական արժանապատուութեան: Այս աղամանները (Աստուծոյ կողմէն մեզի ներկայացուած պսակին զարդը կը կազմեն, և կը շողշողան ու իրենց ճառագայթները կը սփռեն ամէն կողմ:

Սակայն այս պսակը այն ատեն մեզի կը

տրուի, երբ գնահատենք անոր վրայի աղամաններուն արժէքը, և արժանիք ցոյց տանք անոնց տիրանալու: Այս պսակը մեր հոգեւոր կեանքին մեզի տուած ներքին գոհունակութեան վարձքն է, մեր իրական գանձը. մեր յաւիտենական պարծանքն ու մնայուն հարստութիւնը:

Շէյքսպիրը ըսած է. «Եթէ մէկը իմ քսակս գողնայ՝ հոգ չեմ ընել, որովհետեւ անիկա ուրիշին էր՝ իմս եղաւ, և իմս էր՝ ուրիշին պիտի ըլլայ. բայց երբ նկարագրես գողնայ, ահա այն ատեն է որ անփոխարինելի գանձ մը կորսնցուցած կ'ըլլամ»: Այս աշխարհը մեզի կուտայ շատ մը պսակներ, որոնք շուտ կը թաւամբին, այսօր կան ու վաղը չկան, այսօր մերն են, իսկ վաղը կը փոխանցուին ուրիշին: Քրիստոնէական նկարագրին է սակայն մեր իրական ու յաւիտենական գանձը, մեր անտեսանելի ու անթառամ փառապաշտը:

Եւրոպական ազգի մը զարոցական նշանաբանէն առնուած հետեւեալ խօսքը մեծ ճշմարտութիւն կը պարունակէ իր մէջը:

Երբ հաբսուսթին մը կորսուի՝ ոչինչ կորսուած է:

Երբ առողջութիւնը կորսուի՝ բան մը կորսուած է:

Երբ ցկարագիրը կորսուի՝ ամեն ինչ կորսւած է:

Յիսուս կ'ըսէ Փիղատեղ փոյ Նիկեոյցիին, և Փիղատեղ փոյ Նիկեոյցիին միջոցաւ՝ այսօր մեզի. «Ահա՛ զամ վաղվապակի, կա՛լ զոր ունիսդ, զի մի ոք առցէ զպսակ բռն»:

ԳՐ. Ա. ՍԱՐԱՅԵԱՆ

Ֆրեզո, Գալիւ.

